

Upamiętnienie kórnickich nadleśniczych

Początki nowoczesnego polskiego gospodarstwa leśnego w zaborze pruskim datują się na lata 40. XIX wieku, kiedy to Polacy z Wielkiego Księstwa Poznańskiego zaczęli pojawiać się na wyższych uczelniach leśnych, zwłaszcza w Królewskiej Saskiej Akademii Leśnej w Tharandcie i nieco później w pruskiej Akademii Leśnej w Eberswalde. Pierwszym Polakiem w Wielkim Księstwie Poznańskim z wyższym wykształceniem leśnym był Hipolit Trąmpczyński, który w 1843 r. objął stanowisko nadleśniczego w lasach kórnickich Tytusa Działyńskiego. Od niego rozpoczął się początek wybitnych leśników kórnickich, których nazwiska zapisały się złotymi zgłoskami w dziejach polskiego leśnictwa nie tylko w Wielkopolsce. W 1866 r., dzięki staraniom Hipolita Trąmpczyńskiego i Hipolita Cegielskiego, prezesa

Centralnego Towarzystwa Gospodarczego, wielkopolski leśnicy utworzyli Wydział Leśny przy CTG, który w 1908 r. przekształcił się w Towarzystwo Leśne w Wielkim Księstwie Poznańskim. Na przestrzeni 52 lat działalności tej pierwszej organizacji zawodowej polskich leśników w Wielkopolsce (istniała do 1918 r.), decydującą rolę odegrali w niej kórniccy nadleśniczowie. Poza wymienionym Hipolitem Trąmpczyńskim byli to Józef Rivoli i Kazimierz Wojczyński. W nawiązaniu do przypadającej w 2021 r. 155. rocznicy powstania Wydziału Leśnego Centralnego Towarzystwa Gospodarczego zrodził się pomysł upamiętnienia tych zasłużonych nadleśniczych kórnickich tablicą pamiątkową. W organizację tego przedsięwzięcia zaangażowały się następujące instytucje: Oddział Wielkopolski Polskiego

Towarzystwa Leśnego, Fundacja Zakłady Kórnickie, Instytut Dendrologii Polskiej Akademii Nauk, Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk i Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Poznaniu. Różnorakie okoliczności zewnętrzne zmusiły jednak organizatorów do przesunięcia upamiętnienia na bieżący rok. **Uroczystość odsłonięcia tablicy będzie więc miała miejsce 6 czerwca br. na terenie Arboretum Kórnickiego i będzie połączona z seminarium, podczas którego zostaną m.in. zaprezentowane sylwetki upamiętnianych nadleśniczych.**

Poniżej prezentujemy czytelnikom „Kórniczanina” krótkie biogramy Hipolita Trąmpczyńskiego, Józefa Rivolego i Kazimierza Wojczyńskiego.

Hipolit Trąmpczyński

Urodził się 6 VIII 1815 r. w Bojanicach koło Gniezna. Jak większość wybitnych Polaków z Wielkopolski, ukończył gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Po ukończeniu dwuletnich studiów na Królewskiej Saskiej Akademii Leśnej w Tharandcie w 1842 r. odbył roczną podróż po Europie, zapoznając się z leśnictwem w różnych krajach. Po powrocie objął w 1843 r. stanowisko nadleśniczego w lasach kórnickich Tytusa Działyńskiego. Chcąc podnieść kwalifikacje personelu leśnego w majątkach polskich, podsunął Działyńskiemu w 1845 r. myśl o zorganizowaniu polskiej wyższej szkoły leśnej w Kórniku, jednak realizację tego pomysłu uniemożliwiło powstanie 1846 r. Hipolit Trąmpczyński zorganizował wówczas w Kórniku oddział zbrojny, na czele którego udał się do Poznania, by walczyć o zdobycie Cytadeli. Powstańcy kórniccy wpadli w zasadzkę przy wjeździe na Most Chwaliszewski, a ciężko ranny Trąmpczyński został aresz-

towany i skazany w procesie berlińskim 17 XI 1847 r. na 25 lat twierdzy oraz utratę szlachectwa i majątku. Uwolniony z więzienia w czasie Wiosny Ludów w 1848 r., wrócił w Poznańskie i podjął pracę - tym razem w lasach zaniemy-skich Heliodora Skórczewskiego. W 1866 r.,

po usilnych staraniach, doprowadził do powstania Wydziału Leśnego Centralnego Towarzystwa Gospodarczego w Wielkim Księstwie Poznańskim i został wybrany jego prezesem.

Od 1858 r. Hipolit Trąmpczyński był członkiem zwyczajnym Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a od 1864 r. członkiem honorowym Towarzystwa Rolniczo-Przemysłowego w Gostyniu. Hipolit Trąmpczyński opublikował wiele różnych artykułów fachowych na łamach „Ziemianina”, „Gazety Rolniczej”, „Sylwana” i innych czasopism, szerząc nowoczesną wiedzę o leśnictwie wśród właścicieli lasów i słabo wówczas wykształconych leśników. Ostatni, opublikowany w lutym 1867 r. tekst miał charakter programowy i wytyczał Wydziałowi Leśnemu kierunki pracy na przyszłość. Okazało się, że stał się on swoistym testamentem Hipolita Trąmpczyńskiego, który w pełni sił zmarł nagle 29 V 1867 r. w Ulejnie koło Środy.

odczytów na temat zasad nowoczesnego rolnictwa, mechanizacji pracy, ale także o wychowaniu młodzieży, języku i kulturze polskiej.

Należał do założycieli Wydziału Leśnego, utworzonego przy Centralnym Towarzystwie Gospodarczym w 1866 r., pełniąc najpierw funkcję wiceprezesa, a później prezesa w latach 1881-1918. W 1876 roku zaczął wydawać własnym nakładem miesięcznik „Przegląd Leśniczy”, który docierał również do Królestwa Polskiego i do Galicji. Po odejściu z Kórnika w 1876 r. zajmował się m.in. urządzaniem lasów i nadzorowaniem gospodarstwa leśnego na terenach całej dawnej Rzeczypospolitej. Odbył też wiele podróży naukowych krajowych i zagranicznych, m.in. w Tatry i Karpaty, do Portugalii, Norwegii, Szwecji, Szwajcarii, Algierii, Włoch oraz kilkakrotnie do Hiszpanii.

cd. na str. 17

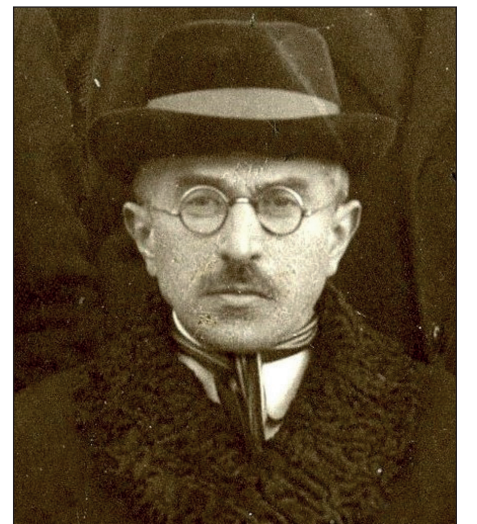
cd. ze str. 15

Publikacja naukowa na temat lasów w Portugalii wydana w języku niemieckim w 1880 r. przyniosła Rivolemu europejski rozgłos i komandorię orderu „De Nostra Senhora da Conceição”, przyznanego w 1886 r. przez króla Portugalii Ludwika I. W 1877 r. we Lwowie stanął w szeregu inicjatorów powołania do życia galicyjskiego Towarzystwa Leśnego, opracowując wraz z Henrykiem Strzeleckim i Ernestem Tillem statut dla tego towarzystwa. W 1907 r. przewodniczył w Krakowie obradom I Ogólnego Zjazdu Leśników Polskich z trzech zaborów, a w 1909 r. za swoje zasługi otrzymał godność członka honorowego Galicyjskiego Towarzystwa Leśnego. Po odzyskaniu niepodległości po I wojnie światowej, aktywnie włączył się w organizację Sekcji Leśnej na Wydziale Rolniczo-Leśnym Wszechnicy Piastowskiej w Poznaniu, jako pierwszy prodziekan Wydziału i wykładowca kilku przedmiotów

oraz autor podręczników akademickich. Jego ogromne zasługi naukowe i organizacyjne zostały docenione w 1922 r., kiedy to wraz z Marią Skłodowską-Curie i Romanem Dmowskim otrzymał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Poznańskiego. Rok później Rzeczpospolita nagrodziła go Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta. Życie Prof. Józefa Rivolego dobiegło końca 16 lutego 1926 r. Jego osobę i dokonania upamiętniają m.in. pomnik na terenach Wydziału Leśnego Uniwersytetu Przyrodniczego na Sołaczu w Poznaniu oraz symboliczny nagrobek na cmentarzu parafii św. Jana Vianney’a przy ul. Lutyckiej. Wraz z wybitnym leśnikiem galicyjskim Henrykiem Strzeleckim stał się także patronem prestiżowego Medalu PRO BONO SILVAE, przyznawanego przez Polskie Towarzystwo Leśne za wybitne zasługi dla polskiego leśnictwa.

Kazimierz Wojczyński

Urodził się 30 grudnia 1875 r. w Kłodzku koło Wronek, gdzie jego ojciec Ignacy był nadleśniczym. W latach 1899-1900 studiował w Królewskiej Saskiej Akademii Leśnej w Tharandcie. Po ukończeniu studiów, 1 października 1900 r., rozpoczął pracę w lasach kórnickich na stanowisku adiunkta. Po śmierci nadleśniczego Hipolita Janowskiego w 1903 r., Władysław Zamoyski, właściciel dóbr kórnickich i zakopiańskich, powierzył mu zarząd swych lasów kórnickich. Udzielał się także aktywnie w pracy Wydziału Leśnego Centralnego Towarzystwa Gospodarczego. Na trójzaborowym I Zjeździe Leśników Polskich w Krakowie w 1907 r. został wybrany w skład Komisji do opracowania ujednoliconej terminologii leśnej dla wszystkich dzielnic rozbiorowych Polski. W 1908 r., po przekształceniu się Wydziału Leśnego CTG w Towarzystwo Leśne w Wielkim Księstwie Poznańskim, został wybrany członkiem zarządu i pełnił funkcje sekretarza, skarbnika i bibliotekarza; należał do ścisłego grona współpracowników prezesa Towarzystwa - Józefa Rivolego. Za zgodą Władysława Zamoyskiego i pod auspicjami Towarzystwa Leśnego Kazimierz Wojczyński rozpoczął w 1908 r. organizowanie corocznych kursów dla borowych w Kórniku wg opracowanego przez siebie programu. W sześciu kursach, które odbyły się przed wybuchem I wojny światowej, przeszkolonych zostało około 150 leśników. Kursy te, z przerwą na lata I wojny światowej, odbywały się w Kórniku do lat 30. XX wieku. Po odrodzeniu Rzeczypospolitej, Kazimierz Wojczyński podejmuje w 1920 r. nowe wyzwanie, obejmując stanowisko kierownika powstałej Państwowej Szkoły

dla Leśniczych w Margoninie, gdzie pełnił również funkcję nadleśniczego. W sierpniu 1929 r. przeniósł się do Międzychodu, gdzie objął stanowisko nadleśniczego; tam też przeżył okupację niemiecką. Po II wojnie światowej był wykładowcą w Leśnym Ośrodku Szkoleniowym w Goraju, a po przejściu na emeryturę w 1950 r. przeniósł się do Czarnkowa, gdzie do września 1958 r. pracował w Wydziale Rolnictwa i Leśnictwa Prezydium Powiatowej Rady Narodowej. Samotny i schorowany zamieszkał w 1963 r. w Zakładzie „Caritas” w Wieleniu nad Notecią. Tutaj zakończył życie 18 stycznia 1967 r. i został pochowany na cmentarzu Zakładu w Wieleniu.

♦ Władysław Chałupka

Józef Rivoli

Urodził się 3 października 1838 r. w Nowej Wsi pod Swarzędzem. Maturę uzyskał w gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu, po czym w 1858 r. rozpoczął praktykę w pruskich lasach państwowych w Bolewicach.

W 1860 r. Józef Rivoli podjął studia w Królewskiej Saskiej Akademii Leśnej w Tharandcie, które ukończył w 1862 r. W 1863 r. objął stanowisko nadleśniczego w dobrach kórnickich Jana Działyńskiego, który w 1870 r. uczynił go swoim plenipotentem i zarządcą całego swego majątku. Poza działalnością gospodarczą Józef Rivoli prowadził także ożywioną działalność społeczną. W 1868 roku założył w Kórniku jedno z pierwszych w Wielkim Księstwie Poznańskim polskich kółek rolniczych, do którego należało około 140 członków. Rok później założył Kasę Oszczędności i Pożyczek, a w 1873 roku

został dyrektorem spółki akcyjnej ds. handlu żelazem „Pług”, założonej z inicjatywy Zygmunta Celichowskiego. Wygłaszał wiele